

Tietoa Neuvostoliittoon menneistä – miten ja kenen puoleen kääntyä?

Lähtikö joku sukulainen Venäjälle? Onko tietoa menemisestä, mutta ei perillä olemisesta, sukulaisen elämänvaiheista?

Jotakin on Neuvostoliiton suomalaisista julkaistu suomeksikin, mutta painettu sana laahaa jo pahasti jäljessä. Lisätiedon hankkimiseen on käytössä muita, nopeampiakin keinoja. Tärkeimmät niistä ovat internetin erilaiset tietopankit sekä kirjeenvaihto Venäjän arkistojen ja viranomaisten kanssa.

Kumpikin keino vaatii venäjän kielen taitoa. Sen avulla pääsee internetin varsin massiivisten tietovarastojen sisään. Näin voi etsiä tietoa esimerkiksi lähes 310 000:sta poliittisissa vainoissa Luoteis-Venäjällä tuomitusta ja miljoonista muissa tiedostoissa olevista. Leningradin piirityksessä kuolleista on noin 631 000 tiedostoa.

Kuukausien, jopa vuosien työ olisi kaikkien maailmansodan kaatuneiden ja kadonneiden matrikkeliä tarkka läpikäyminen, sillä painettuja kirjoja on useita satoja. Mutta internetissä on onneksi yhteenvetosivustoja, ja koko ajan tulee uusia. Aktiivisia ovat kukin omalla tahollaan ja omalla tavallaan muun muassa kymmenet Memorial-yhdistykset, Venäjän kansalliskirjasto sekä Venäjän puolustusministeriö.

Tärkeitä internet-tiedostoja

Myös poliittisten vainojen uhriesta on julkaistu satoja matrikkeleja, joista vain hyvin harvoja voi saada käsiinsä Suomessa (Leningrad, Kamensk-Uralski Kansan Arkistossa). Joillakin alueilla, kuten Luoteis-Venäjällä ja Krasnojarskissa, tätä tietoa on siirretty varsin suuressa määrin internetiin. Kunnianhimoisin on Wikipedian sovellukseen kerätty tiedosto "kaikista vainotuista" (ru.openlist.wiki).

Jotkut venäläiset arkistot tarjoavat nykyiaikaisella tavalla palveluja, joista osa on ilmaisia ja osa maksullisia. Yksi tällainen hyvin toimiva laitos on *Tšeljabinskin alueen yhdistynyt valtiollinen arkisto* (archive74.ru). Sen sivustolta löytyvät mm. toisen maailmansodan aikana ns. työarmeijaan komennetut, joista suurin osa oli Venäjän saksalaisia, suomalaisia (sekä inkeriläisiä että muita suomalaisia) ja virolaisia. Toinen laaja tiedosto internetissä on alueella poliittisten vainojen uhrien luettelo (alueella tuomittiin 37 041 henkilöä, joista kuolemaan 11 592).

Venäjän kansalliskirjasto (NLR, Natsionalnaja biblioteka Rossii, Pietari) aloitti projektin "*Palautetut nimet*" vuonna 1991. Sen jälkeen on koottu ja julkaistu paljon tietoa sekä 1930-luvun vainojen uhreista että Leningradin piirityksen aikana kuolleista. Projektia johtaa Anatoli Razumov; hänelle voi kirjoittaa osoitteeseen razumov@nlr.ru). Jo hieman aikaisemmin, 1980-luvulla, aloittivat monet eri puolilla Venäjää toimivista *Memorial*-yhdistyksistä tiedon keruun. Memorial-yhdistyksiä on nyt noin 60.

Kansalliskirjaston projektin keräämiin tiedostoihin pääsee sivuston viz.nlr.ru kautta. Kahdesta tietokannasta voi tehdä hakuja sekä nimen että muun sanan avulla (syntymävuosi, asuinpaikka jne.). Vainottujen tietokannassa voi hakusanana olla myös kansallisuus (esim. финн, финка). Leningradissa saarron aikana kuolleiden tiedostossa ovat suku-, etu- ja

isännimen lisäksi usein syntymävuosi, kuolinaika kuukauden tarkkuudella sekä monissa tapauksissa osoite ja hautapaikka.

Kansalliskirjaston sivuston kautta pääsee käsiksi myös sota-aikana kuolleiden ja kaatuneiden matrikkeleihin. Ne ovat tarjolla kuitenkin vain skannattuina, hakumahdollisuuksia ei ole. Pelkästään Karjalan seitsemän teoksen läpikäyminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä.

Translitteroinnin ongelmia

Matrikkeleissa ja internetissä arkistotietoja julkaisseet ovat joutuneet monien ongelmien eteen. Nimien kirjoitusasu on johtanut vääriin tulkintoihin. Nimet ovat joskus muuttuneet tultuaan ensin kirjoitetuiksi kyrillisin kirjaimin ja sitten tultuaan (monissa tapauksissa käsin kirjoitetuista asiakirjoista) uudelleen käännettyiksi latalaiseen kirjaimistoon. Mutta eivät pelkästään kirjaimistot vaan kielten eri käytännöt johtavat muutoksiin.

Esimerkiksi kirjain h on joskus korvattu g:llä, mutta suomalaisissa nimissä ei läheskään aina. Ä on korvautunut kirjaimella "ja" (я), mutta se voi korvautua myös kirjaimella "je" (е). Ö voi olla "je" (е) tai "jo" (ё, joka kuitenkin yleensä kirjoitetaan kuin e). O ja a ovat voineet muuttua toisikseen (johtuen siitä, että o käyttäytyy eri tavoin venäjän kielen painollisissa ja painottomissa tavuissa). Kaksoiskonsonantit ja -vokaalit ovat venäjänkielisille vaikeita. Joskus toinen konsonantti tai vokaali on kadonnut, joskus taas on luotu sellainen.

Monissa tapauksissa pitää yksinkertaisesti arvailla, miltä suomalainen nimi on kuulostanut venäjää puhuvan korvassa ja millainen siis on ollut sen kirjallinen uustulkinta.

Näistä ongelmista johtuen etsittävän henkilön löytämistä helpottaa, jos häntä voi hakea jonkin tyypillisen suomalaisen nimen avulla (esim. Laine eli Лайне, Hakala eli Хакала; Armas eli Армас, Veikko eli Вейкко). Googlen tms. käänntäjä voi käyttää, mutta joustava työskentely vaatii kyrillisen kirjaimiston hallinnan.

Tiedon etsintää kirjeitse, sähköpostitse

Sukulaisen jälkien löytäminen ei ole yksinkertainen juttu. Pitää tietää, miltä paikkakunnalta (ja sen myötä mistä virastosta tms.) tietoa pitäisi etsiä. Mille paikkakunnalle henkilö siis muutti ja millä hän asui viimeksi?

Venäjän lainsäädännön mukaan henkilöitä koskevia tietoja annetaan vain lähisukulaisille (esimerkiksi jälkeläisille alenevassa polvessa; isovanhemman sisarusten lapset ovat lähisukulaisia).

Sukulaisuus todistetaan virkatodistuksella. Suomenkielistä todistusta voi käyttää asioitaessa Karjalan tasavallan viranomaisten kanssa (varsinaisen kirjeen on syytä kuitenkin olla venäjänkielinen). Muualle kirjoitettaessa on virkatodistus käännettävä venäjäksi (ja käänös todistutettava oikeaksi ainakin todistajilla; suomenkielistäkin voi käyttää jos kirjeessä selostetaan tarkkaan sen sisältö venäjäksi). Sekä alkuperäinen että käänös liitetään kirjeeseen.

Useiden (jopa nykyään useimpien) viranomaisten puoleen voi kääntyä sähköpostitse, mikä helpottaa ja nopeuttaa kirjeenvaihtoa. Esimerkiksi jos tiedetään henkilön asuneen Karjalan

ASNT:n alueella ja tulleen siellä tuomituksi, kirjeen voi lähettää liitteineen *FSB:n* Petroskoin toimistoon.

Jos henkilö ei ole tuomittujen luetteloissa, hänestä voi yrittää saada asuinpaikka- tms. tietoa *Karjalan kansallisarkiston* genealogiselta osastolta. Vaikka vuosikymmenet ovat vierineet eikä ennen sotaa muistavia juuri keskuudestamme löydy, voi olla hyödyllistä lähettää tiedustelu myös *Karjalan Sanomissa* julkaistavaksi. Myös venäjänkielisistä lehdistä voi olla hyötyä.

Internet-osoitteita

visz.nlr.ru = kansalliskirjaston projektin ns. etusivu (josta pääsee muualle); suoraan voi mennä seuraavasti:

visz.nlr.ru/person = Luoteis-Venäjällä vainoissa tuomittuja, yli 300 000 henkilöä

visz.nlr.ru/blockade = Leningradin piirityksessä kuolleita, noin 630 000 henkilöä

visz.nlr.ru/pages/vovny-ssylki = sodassa kaatuneiden ja kadonneiden matrikkeleja

obd-memorial.ru = Memorial-yhdistysten sivustot kaatuneista ja kadonneista sotilaista

podviganaroda.mil.ru = Venäjän puolustusministeriön sivustot sotilaista; myös kunniamerkkien saajien luettelot

memorial.krsk.ru = Krasnojarskin Memorial, myös matrikkeliosasto (lähinnä alueen asukkaista ja sinne karkotetuista ja pakkosiirretyistä)

archive74.ru = Tšeljabinskin alueen yhdistynyt valtiollinen arkisto

Sähköpostiosoitteita

nark@karelia.ru = Karjalan tasavallan kansallisarkisto

karelia@fsb.ru = FSB:n Karjalan toimisto

karjalansanomamat@sampo.ru = Karjalan Sanomien toimitus. Kerran viikossa ilmestyvä lehti julkaisee mielellään lyhyehköjä tiedustelukirjoituksia. Postin voi osoittaa päätoimittaja Mikko Nesvitskille tai toimitukselle.

info@archive74.ru = Tšeljabinskin alueen yhdistynyt valtiollinen arkisto

Kaukoidän [Gulagin toimipisteiden, leirien ja alaleirien yms.] tietolähde (postiosoite)

Информационный центр УМВД России по Хабаровскому краю

680000 г. Хабаровск

ул. Знаменщикова, 7

= Venäjän sisäministeriön tiedotuskeskus Habarovskissa. Täältä voi tiedustella kirjeitse kaukoidän alueella vankileireillä olleista. Myös tätä koskevat yllä olevat ohjeet virkatodistuksista ym.

18.9.2017

Aimo Ruusunen

FT, toimittaja

aruusunen@hotmail.com; +358 50 4313510